

Schaktning invid Engelska parken i Edsviken

Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte av fornlämning L2015:4668

Fastigheten Tornfalken 25, Sollentuna socken, Sollentuna kommun, Uppland, Stockholms län

SAU rapport 2025:17

Emma Sjöling

SOCIETAS
ARCHAEOLOGICA
UPSALIENSIS

Schaktning invid Engelska parken i Edsviken

Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte av fornlämning L2015:4668

Fastigheten Tornfalken 25, Sollentuna socken, Sollentuna kommun, Uppland, Stockholms län

SAU rapport 2025:17

Emma Sjöling

SOCIETAS
ARCHAEOLOGICA

UPSALIENSIS

SAU rapporter 2025:17
ISSN 1652-9448
©SAU 2025

UTGIVNING OCH DISTRIBUTION

Societas Archaeologica Upsaliensis
S:t Larsgatan 5, 753 11 Uppsala
post@sau.se
www.sau.se

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr och datum för beslut:

24926-2025, 2025-06-18

Uppdragsnummer (KMR): 202500835

SAU:s projektbeteckning: 2283

Företagare: Fastighetsägare

Belägenhet

LANDSKAP: Uppland

LÄN: Stockholm

KOMMUN: Sollentuna

SOCKEN: Sollentuna

FASTIGHET: Tornfalken 25

FORNLÄMNING: L2015:4668 (gravfält)

KOORDINATER: N6590866, E668341 (SV-hörnet av undersökningsområdet)

HÖJD: 36,90–43,20 m ö h

Undersökningen

TYP AV UNDERSÖKNING: Arkeologisk förundersökning

DATUM I FÄLT: 2025-09-28 – 2025-09-29

UNDERSÖKT YTA: 1000 m² varav 126 m² schakt

KOORDINATSYSTEM: Sweref 99 TM

HÖJDSYSTEM: RH 2000

INMÄTNINGSSYSTEM: RTK-GPS

Personal: Emma Sjöling (projektledare), Sofia Prata (arkeolog) och
Julia Olsson, Vallgårda Entreprenad AB (grävmaskinist)

Fynd och arkivmaterial förvaras: På SAU i väntan på fyndfördelning

Omslagsbild: Förundersökningsområdet inom Tornfalken 25 med den östra tomtgränsen i förgrunden och de påförda jordmassorna i norr till höger i bild. Det nuvarande huset och lekstugan ligger i västra delen av undersökningsområdet.
Foto från nordöst, Sofia Prata, SAU.

Allmänt kartmaterial:

©Lantmäteriet Medgivande MS 2007/04080

Digitala planer: Emma Sjöling, SAU

Lektör: Lars Sundström

Redaktör: Lars Sundström

Layout: SAU

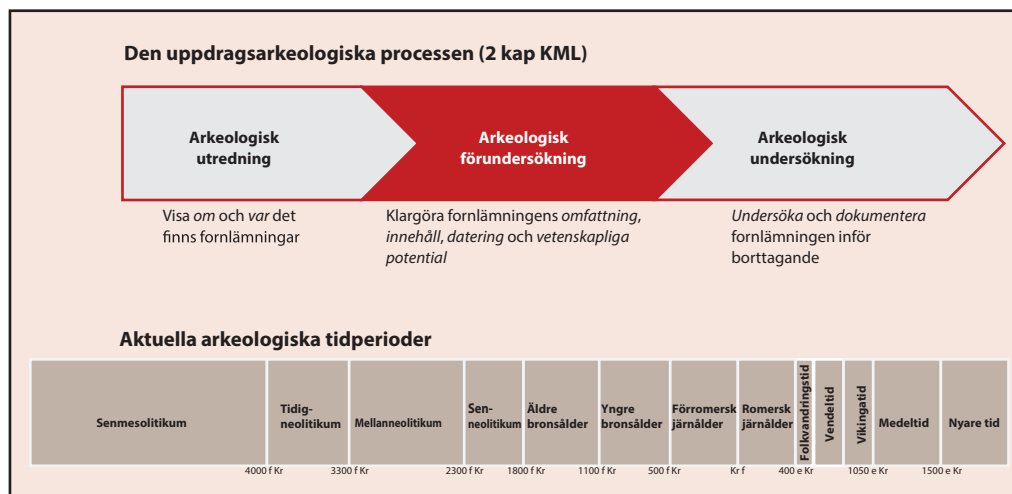
Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Antikvarisk bakgrund och kulturmiljö	6
Naturgeografi	6
Den berörda fornlämningen, gravfält L2015: 4668	6
Tidigare undersökningar	7
Fornlämningssmiljö.....	8
Undersökningen	10
Metod och genomförande.....	10
Undersökningsresultat	11
Övergripande resultat.....	11
Fynd.....	12
Slutsats och utvärdering	13
Referenser	14
Bilagor	15
Bilaga 1. Schaktlista	15
Bilaga 2. Fyndlista.....	16

Sammanfattning

Societas Archaeologica Upsaliensis (SAU) har i augusti 2025 genomfört en arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte av fornlämning L2015:4668, inom fastigheten Tornfalken 25, Sollentuna kommun.

Vid förundersökningen framkom inget av antikvariskt intresse inom undersökningsområdet (UO) och därmed kan konstateras att fornlämningen L2015:4668 inte är belägen inom UO. Det är dock okänt om hur pass nära fornlämningen är belägen strax öster och söder om undersökningsområdets sydöstra hörn. Fornlämningens norra utsträckning har uppdaterats i KMR.

Inledning

På uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län (Dnr 24926-2025) har Societas Archaeologica Upsaliensis (SAU) genomfört en arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte inom delar av fornlämning L2015:4668 (Sollentuna 37:1), Sollentuna kommun (figur 1).

Bakgrunden till förundersökningen var att fastighetsägaren planerar att bygga ett bostadshus inom fastigheten Tornfalken 25 och placeringen ligger inom fornlämningsområdet. Syftet med förundersökningen är att ge Länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämningen och ett underlag för bedömning av behovet och omfattningen av en eventuell kommande arkeologisk undersökning. Arbetet utfördes den 28-29 september 2025.

FIGUR 1. Utdrag ur Topografiska kartan med platsen för undersökningsområdet markerat i rött. ©Lantmäteriet Gävle. Medgivande MS2007/04080. Skala 1:50 000.

Antikvarisk bakgrund och kulturmiljö

Naturgeografi

Förundersökningsområdet är beläget parallellt med Vikingavägen, strax norr om Engelska parken i bostadsområdet Edsviken (figur 4 och 5). Undersökningsområdet (UO) som omfattar ca 1000 m², ligger inom Brunkebergsåsens längdsträckning och sluttar ner mot söder och väster. Dess högsta punkt ligger på ca 43 m.ö.h. i nordöst och dess lägsta punkt på 37 m.ö.h. i sydväst.

Stora delar av UO, framför allt i dess östra del, har varit bevuxet med ett tiotal tallträd samt ett större antal lövträd och buskar för att vid undersökningstillfället ha röjts på majoriteten av dem. Vid schaktning framkom rullstensåsens isälvsediment strax under grästorven. Sedimentet bestod av silt, sand och svallgrus samt en större mängd spridda rullstenar i storleken mellan 0,1-0,5 meter (figur 2). Över ungefär halva UO återfinns ett överliggande humöst matjordslager.

Två större förhöjningar bestående av 2–3 meter höga, påförda jordmassor var belägna i norra delen av UO (omslagsbilden samt figur 3 och 8). Ytan med de påförda jordmassorna uppgick till ca 278 m². I norr och nordöst har ett högt staket samt en asfalterad infartsväg uppförts av närmsta granne i norr. Denna yta uppgick till ca 68 m² och var således inte tillgänglig. En äldre sommarstuga med tillhörande lekstuga är belägen i västra och sydvästra delen av UO. Inför byggnationen av dessa har marken schaktats ur och en kallmurad vägg av rullstenar byggts upp. Kring sommarhuset har marken beretts och grusats. Den totala ytan för den borttagna och markberedda ytan kring husen uppgår till ca 154 m². Totalt uppgår de tre ovan nämnda ytorna till ca 500 m² vilket halverar undersökningsområdets åtkomliga markyta med 50 % till ca 500 m².

Den berörda fornlämningen, gravfält L2015:4668

Inom förundersökningsområdet berördes den norra delen av fornlämning L2015:4668 (figur 4). Den registrerade fornlämningen beskrivs i Kulturmiljöregistret, KMR, som ett gravfält, ca 250 meter långt i NNV-SSÖ-riktning och bestående av ca 114 fornlämningar av varierande karaktär. Gravfältet är ett av Sollentunas största gravfält och täcker hela Engelska parken samt området strax norr om parken. Majoriteten av gravarna utgörs av runda stensättningar, men här finns även högar, rektangulära och tresidiga stensättningar, en treudd och en oregelbunden stensättning.

FIGUR 2. På bilden syns det största schaktet, S200, där silt, sand, svallgrus och rullstenar framkom strax under grästorven. Foto från sydväst, Emma Sjöling, SAU.

FIGUR 3. Påförda jordmassor var belägna i norra delen av UO. Staketet till höger i bild går snett in i UO. Foto från söder, Sofia Prata, SAU.

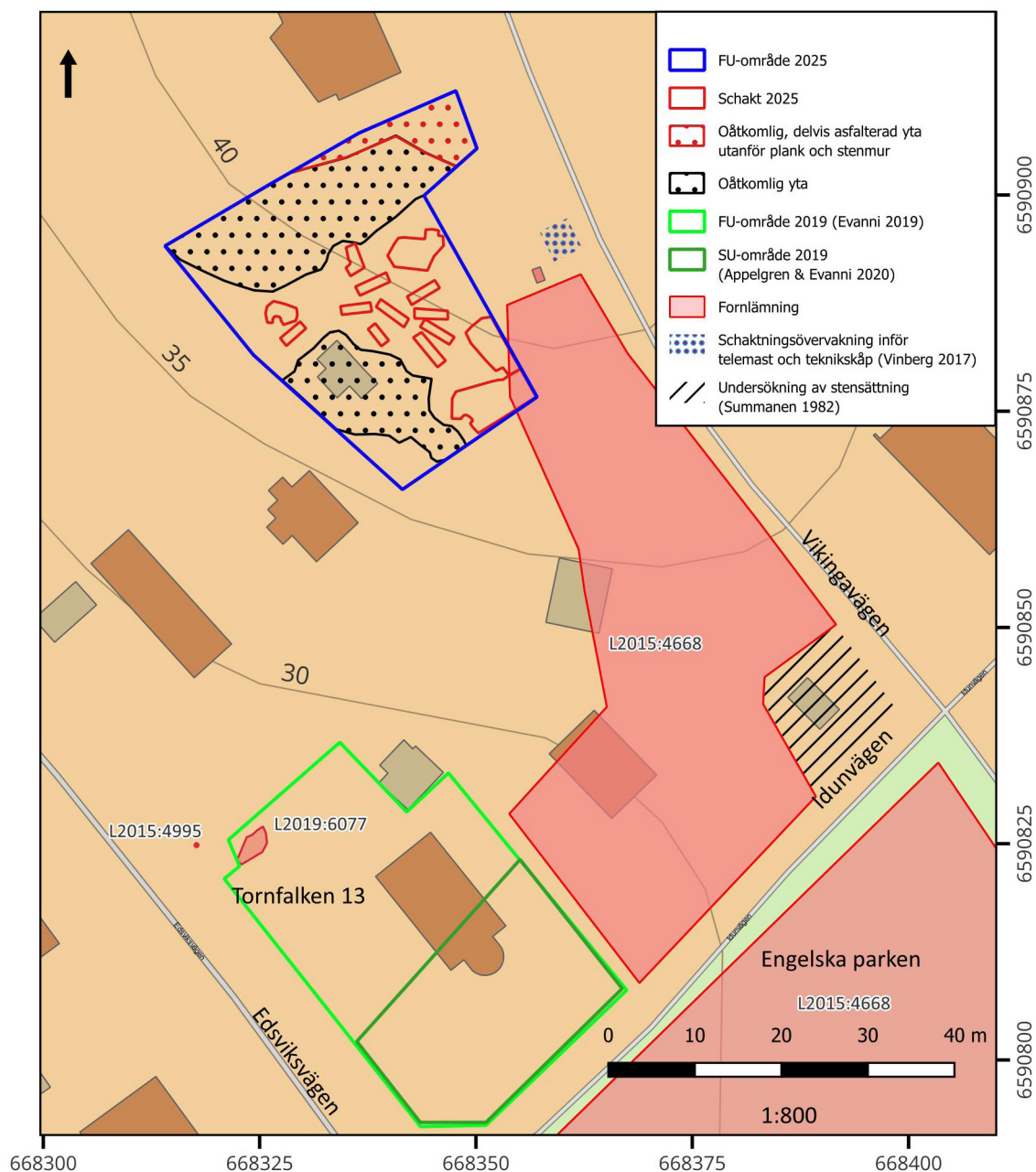
Tidigare undersökningar

Delar av gravfältet L2015:4668 är beläget inom bebyggda villatomter och dess ursprungliga storlek är oklar. Mindre delar av gravfältet har undersökts vid olika tillfällen och resultaten har visat på dateringar från romersk järnålder/folkvandringstid till tidig vikingatid (Appelgren & Evanni 2020, Summanen 1982). Undersökningar som genomfördes år 2019 strax sydväst om det aktuella undersökningsområdet (figur 4) inom en angränsande tomt (Tornfalken 13) visade på bevarade gravlämningar trots att marken har varit påverkad av sentida markingrepp (Evanni 2019). Här påträffade och undersökte *Arkeologerna* en treudd, fem stensättningar och en stenkrets där alla utom stenkretsen innehöll en begraving. Fynden från gravarna har daterats från 550 e.Kr., tidig vendeltid till tidig vikingatid (Appelgren & Evanni 2020).

Inför uppförandet av en telemast och tillhörande teknikskåp strax öster om UO utförde *Stiftelsen Kulturmiljövård* år 2017 en schaktningsövervakning inom en 3 x 3 meter stor yta men där inget av antikvariskt intresse framkom (Vinberg 2017). Utföraren har dokumenterat undersökningens läge utifrån bakgrundskartan i förfrågningsunderlaget från Länsstyrelsen (Vinberg 2017:6) och den platsen visas i figur 4 (rektifiering efter karta i Vinberg 2017:5, fig. 2). Utförarens undersökningsyta sammanfaller inte med platsen för telemast och teknikskåp på fastighetskartan, således bör undersökningens läge i figur 4 ses som ungefärlig.

I samband med en transformatorflytt till hörnet av Vikingavägen-Idunvägen undersöktes en mindre stensättning år 1982 (Summanen 1982) (figur 4). Graven daterades till övergången romersk järnålder-folkvandringstid.

Under åren 1927-1929 genomfördes en specialinventering av Sollentunas gravfält av Riksantikvarieämbetets arkeologer. K A Gustawsson och G A Hellman upprättade specialkartor över gravfälten, bland annat för det nu aktuella gravfältet L2015:4668 eller Sollentuna 37:1. På en karta från 1929 över norra delen av gravfältet visas fyra gravar i hörnet av Vikingavägen och Idunvägen (f.d. Parkvägen) och fem gravar i hörnet av Idunvägen och Edsviksvägen, d.v.s. där undersökningen inom Tornfalken 13 genomfördes år 2019 (Evanni 2019:13). 1921 delundersöktes två stensättningar av E Sörling på södra sidan av Idunvägen, mitt emot Tornfalken 13.

FIGUR 4. Det aktuella förundersökningsområdet, den registrerade forn lämningen (KMR) och tidigare undersökningar i närområdet. Undersökningen av en stensättning utfördes 1982 i hörnet av Vikingavägen och Idunvägen. Schaktningsövervakningen 2017 utfördes strax öster om den nu aktuella ytan inom fastigheten Tureberg 29:33 (ungefärligt läge, saknas i KMR). Den arkeologiska förundersökningen och den arkeologiska undersökningen 2019 utfördes inom fastigheten Tornfalken 13 i sydväst. Bakgrundskarta: Topografi 10-kartan och en terrängmodell baserad på lantmäteriets höjddata. Skala 1:800.

Fornlämningssmiljö

Undersökningsområdet ligger i en rik fornlämningssmiljö som i närområdet domineras av gravar och gravfält (figur 5). Idag syns de som inklämda gravar och delar av gravfält i villabebyggelsen i Edsviken, Tureberg och Helenelund men som sannolikt är rester efter stora gravfält.

I direkt närhet till det nu aktuella gravfältet L2015:4668 och förundersökningsområdet finns flertalet gravar och gravfält, bl.a. stensättning L2019:6077 som framkom vid förundersökningen av fastigheten Tornfalken 13 år 2019 (Evanni 2019:5, 11) och en rund stensättning, L2015:4995, nära Edsviksvägen (figur 4 och 5). Några närbelägna gravfält är L2015:5077 i väst med minst fem gravar, L2915:4536 i sydöst med 45 gravar och L2015:5541 i syd med 23 gravar - samtliga på ett avstånd mellan ca 70-130 meter från gravfältet i Engelska parken (figur 5). Här finns framför allt stensättningar men även högar och en treudd. Strax öster om undersökningsområdet har sannolikt ett gravfält legat (L2015:5357) men har sannolikt förstörts p.g.a. tomtplanering.

FIGUR 5. Karta över kända fornlämningar i förundersökningsområdets närområde (KMR – Kulturmiljöregistret (app.raa.se/open/fornsok)). Undersökningsområdet som är beläget strax norr om fornlämning L2015:4668 i Engelska parken, är markerat i gult. Bakgrundskarta: Topografi 10-kartan och en terrängmodell baserad på lantmäteriets höjddata. Skala 1:15 000.

Undersökningen

Metod och genomförande

Fältarbetet utfördes 28–29 augusti 2025. Samtliga träd och majoriteten av slyn inom UO var avverkade och bortforslade innan undersökningen påbörjades. Efter att UO hade besiktigats oklart planerades efterföljande sökschaktning. Under sökschaktningen och undersökning av potentiella anläggningar gjordes metalldetektoravsökningar på olika nivåer. Arbetet inleddes genom att två större angränsande schakt togs upp inom och i anslutning till den kända fornlämningen L2015:4668 (bilaga 1). Schaktningen fortgick genom att schakta inom ytan till den planerade byggnationen. Prioriterade ytor var även ytor i anslutning till stenansamlingar eller större block som bedömdes kunna ingå i potentiella stensättningar/gravar, men även i till synes stenfria områden där andra typer av lämningar skulle kunna tänkas påträffas, ex. härdar. De otillgängliga ytorna med de påförda jordmassorna i norr och de markberedda ytorna kring huset och lekstugan bortprioriterades efter att ytorna inom och i närheten av fornlämning L2015:4668 samt ytan för den planerade byggnationen hade undersökts med sökschaktning.

Sammanlagt maskinschaktades ca 126 m² vilket motsvarar ca 12,6 % av UO (figur 8). Räkna man med en tillgänglig yta på 500 m² motsvarar schaktningen 25 % av ytan. Inom UO togs 14 schakt upp, varav ett angränsade till ett intilliggande schakt (se bilaga 1). Schakten i UO återfylldes inom arbetsdagarna.

Samtliga schakt och framtagna potentiella anläggningar/lämningar fotograferades med snedbilder, översiktsbilder. Schakten, de potentiella anläggningarna och de ovan nämnda otillgängliga ytorna mättes in med RTK-GPS och registrerades i Intrasis. Även ett urval av topografiska objekt såsom större stenar och större stubbar mättes in för att beskriva platsens topografiska förutsättningar. Inmätningarna har bearbetats i Intrasis, ArcGIS och QGIS. Beskrivningar av schakt och potentiella anläggningar har gjorts på digitala formulär i Mergin Maps. De brända benen som framkom i en sotfläck (A472) har analyserats osteologiskt av Emma Sjöling, SAU (se nedan).

Undersökningsresultat

Övergripande resultat

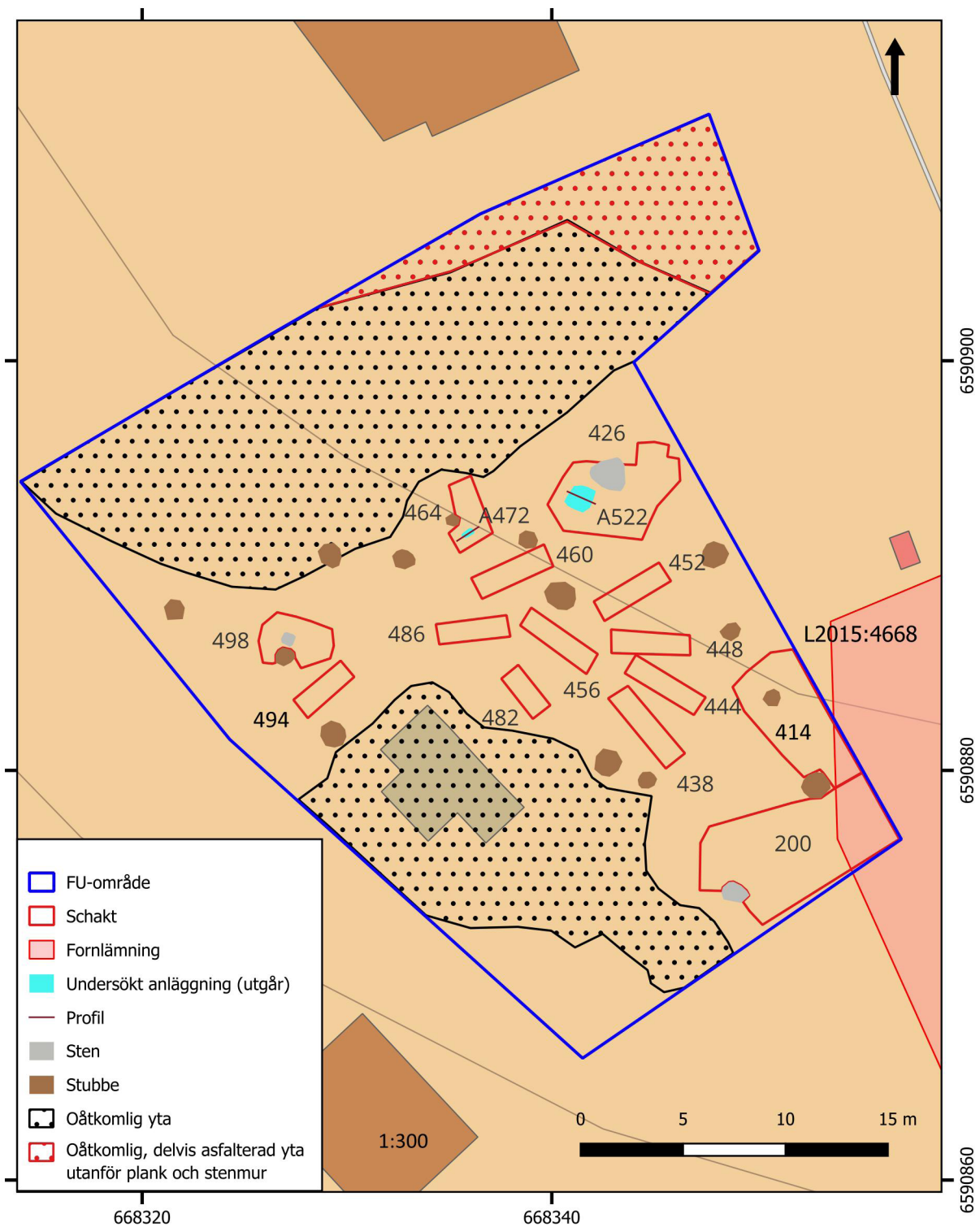
Två potentiella anläggningar/strukturer dokumenterades i plan och undersöktes vidare då det rådde tveksamheter kring deras antikvariska status. Fyllningarna till de potentiella anläggningarna sållades med 4 mm såll. En möjlig anläggning utgjordes av en gles stenansamling, A522, vilken framkom strax sydväst om ett större stenblock i nordöstra delen av UO (figur 8). Stenansamlingen bestod av fyra större stenar (ca 0,5 m i diam.) och ett antal mindre stenar (ca 0,15–0,2 m i diam.) där den centrala delen av anläggningen var stenfri (figur 6). Då varken fynd, nedgrävning eller konstruktion påträffades, bedömdes den sakna antikvariskt värde. Den andra potentiella anläggningen, A472, påträffades i norra delen av UO invid en stubbe (figur 8), strax söder om de påförda jordmassorna, och syntes som en 0,3 x 0,6 meter stor, oval sotfläck med inslag av kol (figur 6). Sotfläcken var ca 0,08 meter djup. Fyllningen i mörkfärgningen handsållades varvid två brända djurben påträffades (F1-2) (bilaga 2). Anläggningen bedömdes till en mörkfärgning/sotfläck och är undersökt och borttagen.

FIGUR 6. Stenansamling A522 efter avtorvning och framrensning, från sydväst. Foto: Sofia Prata, SAU.

FIGUR 7. Sotfläck A472 efter avtorvning och framrensning, från sydöst. Foto: Sofia Prata, SAU.

FIGUR 8. Plan över förundersökningsområdet med schakt, potentiella anläggningar som senare utgått samt oåtkomliga ytor. Till höger i bild är fornlämning L2015:4668 belägen. Bakgrundskarta: Topografi 10-kartan. Skala 1:300.

Fynd

Som nämnts ovan har två brända ben påträffats i sotfläck A472. De brända benen har identifierats till stort däggdjur och sannolikt revben (F1) samt däggdjur av obestämd art och benslag (F2). P.g.a. att de var så pass små har de inte gått att identifiera till art (osteologisk analys, Emma Sjöling, SAU, bilaga 2). Utöver nämnda ben påträffades inga övriga fynd.

Slutsats och utvärdering

Den arkeologiska undersökningen har kunnat genomföras enligt den undersökningsplan som formulerades utifrån Länsstyrelsens förfrågning. Förundersökningen har kunnat konstatera att en rest av en mörkfärgning/sotfläck med brända djurben framkom inom arbetsytan. Sotfläcken är undersökt och borttagen. I kulturmiljöregistret har fornlämningspolygonen för gravfältet L2015:4668 korrigerats efter avslutad arkeologisk förundersökning.

Referenser

- Appelgren, K. & Evanni, L. 2020. *Gravar i Edsviken – en treudd och fem stensättningar. Arkeologisk undersökning. Stockholms län, Uppland, Sollentuna kommun, Sollentuna socken, fastighet Tornfalken 13, fornlämning L2015:4688 (Sollentuna 37:1). Rapport 2020:101.* Arkeologerna, Statens Historiska Museer.
- Evanni, L. 2019. *Gravar i Sollentuna, Arkeologisk förundersökning. Stockholms län, Uppland, Sollentuna kommun, Sollentuna socken, fastighet Tornfalken 13, Sollentuna 37:1 (L2015:4668). Rapport 2019:104.* Arkeologerna, Statens Historiska Museer.
- Summanen, M. 1982. *Arkeologiska delundersökningar. Fornlämningarna 20 och 37, Stg 4079 respektive fastigheten Tureberg 29:33, Edsviken, Sollentuna socken och kommun. Uppland. Dnr 1103/82.*
- Vinberg, A. 2017. *Telemast i Tureberg. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Fornlämning Sollentuna 37:1, Tureberg 29:33, Sollentuna socken och kommun, Stockholms län. Stiftelsen Kulturmiljövård. Rapport 2017:40.*

Bilagor

Bilaga 1. Schaktlista

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Area (m ²)	Mat-jords-djup (m)	Huvudinnehåll	Indikation	Beskrivning
200	9,7	5,5	0,15	38,14	0,05	Isälvssediment (Silt, sand, grus)	Nej	Svallgrus, spridda stenar i hela schaktet (0,1-0,4 m i diam.)
414	7,3	3,5	0,2	20,701	0,1	Isälvssediment (Silt, sand, grus)	Nej	Svallgrus, spridda stenar i hela schaktet (0,1-0,4 m i diam.)
426	6,6	4,7	0,1	19,843	0,05	Isälvssediment (Silt, sand, grus)	Nej	Svallgrus, enstaka större stenar (0,15-0,3 m i diam.). Större markfast stenblock (ca 1,6 m i diam.) i norra delen. Undersökt stenansamling (A522) i västra delen av schaktet.
438	4,4	1,1	0,15	5,082	0,04	Isälvssediment (Silt, sand, grus)	Nej	Svallgrus, enstaka större stenar (0,15-0,3 m i diam.)
444	4,0	1,1	0,25	4,132	0,08	Isälvssediment (Silt, sand, grus)	Nej	Svallgrus, enstaka större stenar (0,15-0,3 m i diam.) främst i S
448	3,8	1,1	0,3	4,089	0,1	Isälvssediment (Silt, sand, grus)	Nej	Svallgrus, tre större stenar (0,4-0,5 m i diam.)
452	3,7	1,1	0,2	4,044	0,07	Isälvssediment (Silt, sand, grus)	Nej	Svallgrus, enstaka större stenar (0,1-0,25 m i diam.)
456	4,0	1,1	0,2	4,24	0,08	Isälvssediment (Silt, sand, grus)	Nej	Svallgrus, måttligt med spridda stenar (0,1-0,25 m i diam.)
460	3,9	1,1	0,25	4,466	0,07	Isälvssediment (Silt, sand, grus)	Nej	Svallgrus, enstaka större stenar (0,1-0,3 m i diam.)
464	3,1	2,0	0,25	4,729	0,1	Isälvssediment (Silt, sand, grus)	Nej	Svallgrus, två större stenar (0,3-0,5 m i diam.) samt måttligt med spridda stenar (0,1-0,25 m i diam.). Undersökt sotfläck (A472) i södra delen.
482	2,5	1,0	0,2	2,69	0,1	Isälvssediment (Silt, sand, grus)	Nej	Svallgrus, enstaka större stenar (0,1-0,3 m i diam.)
486	3,5	1,0	0,2	3,572	0,6	Isälvssediment (Silt, sand, grus)	Nej	Svallgrus, enstaka större stenar (0,15 m i diam.)
494	3,0	1,1	0,2	3,261	0,1	Isälvssediment (Silt, sand, grus)	Nej	Svallgrus, spridda större stenar i hela schaktet (0,15-0,3 m i diam.)
498	3,7	3,0	0,15	6,804	0,07	Isälvssediment (Silt, sand, grus)	Nej	Svallgrus, en stor sten (0,65 m i diam.), i övrigt enstaka större stenar (rullsten och kantiga stenar (0,1-0,3 m i diam.) Stubbe samt sentida sophög.

Bilaga 2. Fyndlista

Fnr	Material	Sakord	Typ	Antal	Vikt (g)	Notering	Anr	Anl typ
1	Bränt ben	Ben	Fragment	1	0,4	Stort däggdjur: obestämt benslag(sannolikt revben)	472	Sotfläck/mörkfärgning
2	Bränt ben	Ben	Fragment	1	0,4	Däggdjur: obestämt benslag	472	Sotfläck/mörkfärgning

SOCIETAS
ARCHAEOLOGICA

UPSALIENSIS